

הקדמה

ספר זה נכתב מתוך רצון להקנות לקהל הרחב, לאנשי מקצועות הרפואה ובמיוחד לחולים ולמשפחותיהם מידע על מגוון הפרעות תנועה שכיחות, אך לא מוכרות ועוד פחות מובנות. בספר זה, כהמשך לספרי הראשון אשר דן במחלת הפרקינסון ובתסמונות המאופיינות בתת-תנועה, בחרתי להתמקד בתיאור בעיות שהמשתתף לכולן הוא תנועתיות יתר או תנועתיות לא תקינה על רקע הפרעות בקואורדינציה או בשיווי משקל. המשותף לכל ההפרעות המתוארות בספר זה הוא הקשר ההדוק בין הופעת התנועה הלא רצונית או הפרעות הקואורדינציה ובין המצב הרגשי של החולה. תנועות לא רצוניות בדרך כלל מוחמרות במצבי מתח, עייפות או חרדה, ולכן שנים רבות נטו לייחסן למצב הנפשי של החולה, ואף להתייחס אל ההפרעה כפסיכוגנית עם צורך בטיפול פסיכיאטרי. עד לפני 20 שנה נחשבה דיסטוניה כמחלה פסיכוגנית, וחולים במחלה שהו תקופות ארוכות בבתי חולים פסיכיאטריים.

היום אנו מבינים כי תנועה ונפש או רגשות קשורים מאוד אלה לאלה ומשפיעים רבות אחד על השני. קשר זה מקורו בייצוג המשותף של ההיבטים הנפשיים בגרעיני הבסיס והצרבלום אשר אחראים ליצירת התנועה והתאמתה לנעשה במרחב שבו היא מבוצעת.

הספר מתחיל בפרק על רעד כהפרעת התנועה השכיחה והמתסכלת ביותר. תיאור סוגי הרעד והדגש כי לא כל רעד מסמן התפתחות מחלת פרקינסון, יאפשרו לקורא להתעמק במהות הרעדים ובטיפולים השונים הקיימים, כולל טיפולי השתלת קוצבים.

הפרק השני עוסק בהפרעת תנועה שכיחה אך לא מוכרת ומאוד מבלבלת: דיסטוניה. הפרק שופך אור על סוגי הדיסטוניה השונים עם דגש על הדיסטוניה המשפחתית השכיחה בישראל, ובעיקר בקרב

יהודים אשכנזים. נוסף על הכלים לאבחון ולאפיון דיסטוניה מפרט הפרק את מגוון הטיפולים הקיימים היום, ופרק שלם מוקדש לטיפול ברעלן הבוטוליניום.

רעלן הבוטוליניום, אשר השימוש בו החל להקלת עוויתות דיסטוניות ולתיקון פזילה בילדים, הפך בשנים האחרונות לסכין ביולוגי רב-עוצמה ומתוחכם. השימוש בבוטוליניום יעיל מאוד לטיפול בספסטייות, בכאב ובבעיות בדרכי העיכול וכן לקוסמטיקה. בפרק על רעלן הבוטוליניום מתוארים מנגנוני הפעולה שלו, שימושו האפשריים ועקרונות הטיפול והסיבוכים הנלווים.

פרק רחב מוקדש לטיקים ולתסמונת טורט. טיקים אף הם שכיחים ולא מאובחנים, וקיומם גורם אי-נוחות ותסכול רב. הפרק מתאר את סוגי הטיקים השונים והגישה הטיפולית בהם. כמו כן מוקדש מקום נרחב לתסמונת טורט, אשר נוסף על טיקים כרוכה בהפרעות התנהגות, בקשיי למידה ובביטויים רגשיים. תסמונת טורט, אף שתוארה לפני מאות שנים, עדיין אינה מאובחנת בצורה מספקת, והדבר מקשה את הטיפול באוכלוסייה ייחודית זו. אני תקווה שהגברת המודעות למחלה וההיכרות עמה יביאו לשיפור הטיפול ולהתייחסות מקצועית יותר.

כוריא (ריקוד), היא הפרעת תנועה לא נדירה אך לא מאובחנת. פרק שלם עוסק בתופעה ייחודית זו ובמחלות הגורמות להופעתה. דגש מיוחד ניתן למחלת הנטינגטון אשר מהווה דוגמה מצוינת לקשר בין תנועה, רגש, התנהגות וחשיבה. למרות נדירותה היחסית של המחלה בישראל (כ-200 משפחות), תת-אבחון וחוסר מודעות גורמים להיעדר מידע במשפחות החולים, וכך נמנע ייעוץ גנטי אשר יכול למנוע מצוקה קשה. אני תקווה שספר זה יקדם את המודעות למחלה קשה זו וימנע הולדת ילדים פגועים בעתיד.

פרק נרחב עוסק בהפרעות הליכה כבעיה שכיחה מאוד באוכלוסייה המבוגרת אשר אינה זוכה לטיפול נאות. קשישים רבים עדיין אינם זוכים לביורו ולטיפול נאותים בהפרעות ההליכה שלהם פשוט מתוך בורות

ותפישה כי מדובר בזקנה ותו לא. דיון מקיף בנושא יכול להקל את הניידות של קשישים רבים, לשמרה ולחסוך תסכול, חרדה וכעסים רבים. תסמונת הרגליים חסרות המנוחה מקבלת אף היא תשומת לב רבה כבעיה שכיחה מאוד ולא מאובחנת. מדובר באי-נוחות המופיעה בשכיבה וגורמת לאנשים רבים הפרעות שינה, בלי שידעו כי מדובר בהפרעה שטיפול מתאים יכול להעלימה לחלוטין. אני תקווה שהגברת המודעות תביא הקלה למבוגרים רבים שאינם מצליחים להירגע ולהירדם בסופו של יום.

בחרתי לצרף לספר פרק הדן בצרבלום (מוחון), משום שחולים רבים לוקים בבעיות במוחון, אך עד עתה לא נכתב בעברית כל חומר מדעי שיאפשר לחולים, למשפחותיהם ולעוסקים במקצועות הרפואה להבין יותר לעומק את מהות ההפרעה, בסיסה והטיפול בה.

את הספר מסיים פרק נרחב על תופעות לוואי של טיפול בתרופות אנטי-פסיכוטיות. מדובר בעיקר בתנועות לא רצוניות ובאי-שקט, אשר מדאיגים ומפריעים מאוד. פרק זה חשוב במיוחד מכיוון שהוא דן בתופעות לוואי של הטיפול שאנו נותנים. הגברת התובנה להפרעות אלו ולמנגנון הופעתן אולי תביא בעתיד הקרוב לירידה במספר החולים הלוקים בהפרעה קשה זו, אשר לעתים הופכת לבעיה העיקרית נוסף על הסיבה לטיפול בתרופות אלו.

לסיכום, קיבצתי בספר אחד מספר בעיות שכיחות ומטרידות מאוד מתחום התנועה, אשר רובן ככולן אינן מוכרות מספיק, וההתייחסות אליהן עדיין חלקית ולפעמים מיסטית. אני תקווה שספר זה ישמש מקור מידע אשר יביא לגישה מושכלת יותר ולהקלה לחולים ובני משפחותיהם.